

פרשת פנחס

י"ל ע"י שומעי לקחו
שנת תש"פ לפ"ק - גליון ל"א

גליון

משמיע ישועה

ציצים ופרחים

על פרשת השבוע וענינא דיומא
שנאמרו בשיעורי השבוע של

מוריננו הגה"צ

אבד"ק ברכת מנחם שליט"א

ההוא טייעא

פינחס זה אליהו.

בספר מנחת שבת (סי' צ"ו) הביא מסידור ר' יעקב עמדין דבשעת הדחק יוצא ידי חובת 'סעודת מלוה מלכה' בשתיית טייעא וקאפע ויש לו סמך 'חמין במוצ"ש מלוגמא'.

בספר 'ויהי בנסוע' הביא דבר פלא מהגה"ק ר' משה אריה פריינד זי"ע מרא דארעא דישראל:

סיפר פעם בשם הרה"ק ר' אברהם יהושע מנאסויד זי"ע שאמר בדרך צחות, מילתא בטעמא, למה שותין טייעא במוצאי שב"ק, כי ידוע שסגולה הוא להזכיר את שמו של אליהו הנביא זכור לטוב במוצאי שבת קודש, וידוע שבכל מקום שמוזכר בש"ס 'ההוא טייעא' הכוונה לאליהו הנביא, ומשום הכי לכבודו שותין טייעא לרמז על ההוא טעי"א.

ופירסמו הכתוב

בספר עובדות והנהגות לבית בריסק (חלק ב') מסופר בשם הגרמ"ד הלוי סאלאווייציק שליט"א.

פעם סיפר לי הגר"ח נאה זצ"ל, כי ראה פעם בוורשה את מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל, ואז נוכח לדעת את חכמתו.

באותו זמן נכנסו אנשי קהילה מגרמניה, וביקשו שיכתוב תקנה משלו בפנקס הקהילה שלהם, עמד מרן הגר"ח זצ"ל וכתב מיד ש...אסור ללכת לאוניברסיטה.

בני המקום היו נבוכים, הם ידעו שלא יוכלו להנהיג תקנה זו, עקב המצב ששרר במקום, קם רב צעיר אחד ואמר להגר"ח, כי מבואר בספרים מדוע לא נכתב בתורה העונש על נישואים עם נכריה? (נאמר רק בג"ד), משום שאין מכבודם של ישראל להזהירם בעונש על זה, וכי יעלה על הדעת שישראל יתערבו בגויים, ואמר אותו רב צעיר למרן הגר"ח, שכן הוא בענייננו, אין זה לפי כבודנו שיכתוב הגר"ח איסור ללמוד באוניברסיטה, וכי חשודים אנו על כך ח"ו.

א.

את בריתי שלום

אליהו מבשר טוב

הנה ידועים דברי המדרש שאמר הקב"ה לאליהו שיהא נוכח בכל ברית, ומפורסם הוא שבשעה שבא אליהו לברית נמחלים עוונות המשתתפים, ודבר זה מובא בספר 'בני יששכר' (תשרי מאמר ד דרוש ב אות ז) וז"ל:

והנה לשמע אוזן שמעתי שיש מדרש חז"ל, [על פי הדברים שאמרו בזהר (ה"א דר"ט): על שאליהו אמר קנא קנאתי וכו' כי עזבו בריתך, א"ל הקב"ה על שאמר 'עזבו בריתך' יצטרך הוא להיות אצל כל ברית מילה ויבא להעיד שישראל שומרים הברית]. שאמר אליהו רבש"ע כיון שמדתי שאני מקנא, ולא אוכל לסבול חטא ועון, פן יהיה אבי הבן המכניס לברית בעל עבירה ולא אוכל לסבול, והשיב לו הקב"ה הנה אכפר לו עונותיו, ואמר עוד פן יהיו הבעל ברית והמוהל בעלי עבירות, והשיב הש"י אכפר להם גם כן, ואמר עוד פן יהיו העומדים שם בעלי עבירות, והשיב הש"י שיכפר לכל העומדים בברית.

כך שמעתי שיש באיזה מדרש ולא ראיתי, אבל ראיתי בספר אחד כתב ג"כ ששמע בשם המדרש, שכל העומדים אצל כסא של אליהו מתכפרין עונותיו, עכ"ל.

ומדרש זה הובא בספר אגרא דפרקא (אות קמ"ו) בזה"ל: נאמר לי משם קדוש ישראל ה"ה הרב הקדוש מוה"ר שלמה מקארלין זצלה"ה הי"ד שאמר בשם המדרש שהקב"ה הבטיח לאליהו שימחול עונותיהם של העומדים שם בשעת הברית.

והוסיף שם שזה מרומז בפסוקי התורה הנאמר אצל פנחס הוא אליהו, 'תחת אשר קנא לאלקיו וכפר על בני ישראל', כי הואיל ומדתו קנאה, והוצרך להיות אצל כל ברית ולא יוכל לסבול, על ידי זה גורם הכפרה לישראל.

ושוב ראיתי שכתב הגאון ר' עקיבא יוסף שלעזינגער זצ"ל בשם חותנו הגה"ק ר' הילל מקאלאמיא זי"ע לפרש סמיכות פסוקי התורה לפי מדרש זה, וזה לשונו:

וסלחת לעונינו ולחטאתינו ונחלתנו וגו', ויאמר הנה אנכי כורת ברית וגו'. פירש מו"ח הג' נ"י הסמיכות עפ"י מה דאיתא במדרש [ע"י מדרש פנחס להרה"ק ר' פנחס מקארלין], כשהקב"ה אמר לאליהו ז"ל שיהיה על ברית מילה לא רצה, והבטיח לו הקב"ה שימחול בזה העונות של הבעל ברית המוהל והסנדק, ולא רצה עד שהבטיח לו הקב"ה שימחול עונות העומדים על גבו, וזה סמך וסלחת לעונינו, על ידי הנה אנכי כורת ברית.

עדיין עושיין בשמחה

ומעתה יש להבין את גודל השמחה בשעת הברית מילה, וכמו שאמרו חז"ל שמצות מילה מקיימים מתוך שמחה (שבת ק"ל), וכל מצוה שקבלו עליהם בשמחה,

כגון מילה, דכתיב (תהלים קי"ט) **שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב**, עדיין עושין אותו בשמחה.

דהנה עיקר הגורם לעצבות שבאדם הוא מחמת העבירות שבידו, שהם מביאים עיצבון פנימי לנפש האדם, ומונע אותו מן השמחה האמיתית שמחה הפנימית.

וכבר אמר פעם מרן הגר"ז **מבריסק זצ"ל** לבאר למה ילדים תמיד שמחים? כי הם טהורים עדיין, כי אין להם חטא, ואדם טהור הוא בשמחה תמיד.

ולכן בשעה שאליהו הנביא בא ומכפר על עונות ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם, תיכף מתמלאים בשמחה, ועושין אותו בשמחה, וששים ושמחים במצוות קונם כמוצא שלל רב.

וזהו גם סיבת השמחה שמרגיש כל אדם במוצאי יום הכיפורים, כי אחרי כל עבודת היום הקדוש והנורא, ודברי הצומות וזעקתם, בטוחים אנו בזאת שנמלח לנו כל עונותינו, ומי שנקי מעבירות שבידו, הוא השמח באמת, וכן מכריז הפסוק (קהלת ט, ז).

לך אכול בשמחה לחמין כי כבר רצה אלקים את מעשיך.

משוש כל הארץ

ירושלים העיר הקודש והמקדש היתה משוש על הארץ דכתיב (איכה ב טו) **הזאת**

העיר שיאמרו כלילת יופי משוש כל הארץ.

העיר ירושלים גרם שמחה להאדם, כל מי שרואה אותה היה שמח, דאמר ר' חייא מעולם לא נכנס אדם בירושלים והיה עצב, וז"ש משוש כל הארץ, (זוהר חדש ויצא ס"ט).

ופשר השמחה שבירושלים הוא, דהנה על הפסוק **'צדק ילין בה'** (ישעיה א כא), כתב במדרש (במדב"ר פרשה כא, כא שהש"ר א ו) שלעולם לא לן אדם בירושלים ובידו עון, לפי שתמיד של שחר מכפר על עבירות שנעשו בלילה, ותמיד של בין הערבים מכפר על עבירות שנעשו ביום, כמה שנאמר (שמות כט, ט) את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. והנה כמו שנתבאר הרי הדאגה והאנחה באים מהעבירות של אדם, שנעשו הקליפות ממנו, והם שורים עליו, ומביאים אותו לידי עצבות, ולכן בירושלים שמכפר התמיד תדיר על יושביה, לא היה עצבות, וז"ש משוש כל הארץ.

וראיתי מפרשים לפי זה הפסוק, (תהלים מח, א) **יפה נוף משוש כל הארץ**, הר ציון ירכתי צפון, למה נקרא 'משוש כל הארץ', לכן אמר 'הר ציון' זהו בית המקדש, 'ירכתי צפון', אלו הקרבנות שנשחטים בצפון, כיון שהקרבנות מכפרים על האדם הרי הוא בשמחה תמיד.

וכן איתא במדרש (שוחר טוב מ"ח) 'יפה

ב.

איש על העדה

הצדיק דמקודם היה דורש טוב לעמו, ורק אחר כך לכל זרעו.

מנהיג חייב להיות איש המוכן לכן למסור נפשו עבור בני עדתו, כדוגמת משה רבינו עצמו, שהגיע לדרגה גבוהה זו של מסירות נפש בענין זה, ואמר 'מחני נא' זו היא דמותו של רועה נאמן המסור בלב ונפש לעדת צאן מרעיתו.

וכן אמר: **אם ככה את עשה לי הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי** (במדבר י"א ט"ו), ופירש רש"י תשש כחו של משה כנקבה כשהראוהו הקב"ה הפורענות שהוא עתיד להביא עליהם על

נוף משוש כל הארץ' מהו יפה נוף, שהכל מיפין לה היופי שלא היתה כמותה, ובמה היתה משוש שהיתה משמחת כל הארץ, היה אדם עובר עבירה, היה דואג בלבו ולבו שח עליו, היה הולך לירושלים מקריב קרבן ומתכפר לו, ולבו שמח עליו, ויוצא משם שמח.

ומעונתו בציון

ומעתה בא נבוא ברירה להבין היטב ציווי הקרא של 'ושמחת בחגך' דענין שמחת חג הסוכות מיד אחרי יום הכיפורים שנתכפר לנו כל חטאתינו, ונקיים אנו מכל שמץ ותיעוב וליכלוך, שפיר שרויים אנו בשמחה עילאה, לישב בצילא דמהימנותא בצילא דקודשא בריך היא, ולהתענג על ה'.

מה עמקו מחשבותיו של דוד המלך נעים זמירות ישראל בפסוק (תהלים ע"ו א) **'ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון'**.

הרי השמחה בחג הסוכות הוא משום כפרת העונות, וזהו השמחה השורר בציון הר הקודש בזמן שבת המקדש היה קיים, שמעולם לא לן אדם ועון בידו, שקרבנות התמיד כיפרו עליהם, וזהו השייכות של 'ויהי בשלם סוכו', מי שמקיים מצות סוכה בשלימות, ואוכל בשמחה לחמו כי כבר רצה אלקים את מעשיו, הרי הוא, כמי ש'מעונתו בציון' שהוא משוש כל הארץ.

מנהיג ישראל

משה רבינו הרועה נאמן רבן של ישראל מבקש מהקב"ה שימנה מנהיג על ישראל, ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה.

וכה ביקש: **יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר 'איש' על העדה**, אשר יצא לפנייהם ואשר יבוא לפנייהם ואשר יוציאם ואשר יביאם.

משה רבינו מבקש מנהיג אמיתי אשר לא כבוד עצמו הוא דורש, רק כל כולו מוקדש למען הכלל, וכמו שאמרו במרדכי

זאת, אמר לפניו אם כן הרגני תחילה. כי כאשר ראה משה רבנו שהקב"ה רוצה להעניש את בני ישראל ח"ו מיד התבטא ואמר 'הרגני נא' והיה מוכן ומזומן למסור נפשו בעבור כלל ישראל

ויצא משה אל אחיו וירא בסבלותם, משה רבינו ברוב רחמיו וחסדיו אינו יכול להיות שאנן בביתו, בשעה שאחיו מוכים בסבלותם, יצא להם ודיבר על ליבם, ואף מסר נפשו להצילם.

וירא כי אין איש ויך את המצרי, אף שידע שמסתכן בעצמו, ואכן פרעה רצה להורגו בשביל כך, אבל זהו 'מנהיג ישראל' הוא

השיבו מרן הגר"ח זצ"ל, לכאורה יש קושיא על דברי המפרשים שהזכרת, אם היתה סיבה לא לכתוב עונש נישואי תערובת בתורה משום שאינו לפי כבודם של ישראל, מדוע נכתב הדבר בנ"ך? אלא הסביר הגר"ח, שבינתיים היה מעשה זימרי והמדינית, "ואם ישראל בעצמם לא חסו על כבודם, גם הקב"ה אינו צריך לחוס על כבודם" והנמשל מובן.

'איש' אשר רוח בו

בספר 'גשמי ברכה' מסופר:

אברך אחד מפולין נסע לבעלזא אל הגה"ק מהרי"ד זי"ע, ודחק את עצמו מאד קודם הטיש שיהיה לו מקום קרוב סמוך לשלחן.

והנה כשנכנס הרה"ק עם משמשו, נדחק החסיד הנ"ל ממקומו על ידי מקורבי האדמו"ר העומדים סביבו, אולם אותו החסיד לא נתרצה בדבר, ודחק את עצמו עוד הפעם עד שכמעט שהגיע למקומו הראשון, אבל שם עמד אחד מן המקורבים שלא הניחו בשום אופן להתקרב יותר, החסיד הנ"ל שהתאמץ בכל כוחו לעמוד במקום אשר השיג מקודם בזיעת אפו, ניסה בכל מיני אופנים לדחוף את המקורב, ולא הועיל, עד שמרוב יגיעתו וצערו איבד עשתונותו, ונשך בשיניו את ידו של אותו המקורב.

באותו רגע הפליט המקורב זעקה מפיו, ותיכף הביט הרבי לאחוריו, ושאל: מה אירע כאן?

אמר לו המקורב: פלוני החסיד הפולני נשך אותי, ולכן צעקתי.

נענה הרה"ק ואמר: **פולישע רשעות!** [רשעות פולנית].

התחיל החסיד הפולני לבכות, ואמר: רבי, הלא הצדק עמדי, כי דחפו אותי ממקומי אשר זכיתי בו אחרי מסירות נפש רבה כל כך, וכל טרחתי היתה כדי לעמוד קרוב אל הרבי.

השיב לו הרה"ק: **א רשע איז מען נאר אז מ'איז גערעכט, ווייל אז מ'איז נישט גערעכט, איז מען דאך גלאט נישט קיין מענטש.**

[רשע הוא רק כשהוא צודק, שהרי אם איננו צודק, איננו אדם בכלל] ודפח"ח, והוא יסוד גדול.

ישראל, ואם כואב ח"ו אחד מישראל בקצה תבל אני מרגיש תכף.

ואמר: רק זה ראוי להיות מנהיג ישראל מי שמוכן בכל רגע למסור נפשו עליהם.

מלכות שאול לא נמשכה יען אמר (שמואל א' טו טו) חמל העם, שתלה החטא בהעם, אף שכתוב (שם טו ט) ויחמול שאול, ובפקוד העם מטעם המלך דוד, לא היה הוא אשם שלא נפקדו בשקלים, (רמב"ן ריש פרשת במדבר), וכאשר פרצה המגיפה אמר (שמואל ב' כד יז) הנה אנכי חטאתי ואנכי העותי ואלה הצאן מה עשו, תהי נא ידך בי ובבית אבי, עד כאן.

רחם ונמס

כמה נפלא הדבר שמובא ב'ספר החן' להרה"צ רבי נח וינטרויב זצ"ל מרדומסק.

מעשה שביקר בוורשא אחד מיוחד מגאוני הדור שאינם ממחנה החסידים, והלך הרב הקדוש רבי יחזקאל מקוזמיר זי"ע"א לקדם פניו, לאחר פגישתם נתבקש הרה"ק מקוזמיר להביע התרשמותו, ונענה:

מה בין צדיק ליטאי לצדיק של חסידים? צדיק ליטאי הוא כקוביית סוכר מוצק (קנד"ל בלע"ז) אמנם ממתיק הוא את המשקה, אבל אינו מחסר מעצמו ונשאר במתכונתו כפי שהיה, לא כן צדיק של חסידות שהוא כחתיכת סוכר הממתיקה את הטייא, ונמס כולו בתוך הכוס.

"צוגיין זאל ער, זיס זאל ער מאכן".

[הוא עצמו ימס אבל ימתיק].

'איש' על העדה

וימת שם משה איש האלקים. רק אדם שמוכן למסור את נפשו למען האלקים נקרא איש האלקים, ומסירות נפש זו מתבטאת בהשלכת מעליו את כל הנגיעות האישיות, שאינו 'איש' הפרטי שדואג רק לעצמו, רק הוא 'איש' אלקים, שכל כולו למען שמו יתברך, ואין לזה ביטוי יותר גדול מאהבת ישראל שטובת הזולת והכלל עומדת במרכז מחשבתו.

איתא במדרש (דברים רבה יא ג), נח אמר למשה: אני גדול ממך שניצלתי מדור המבול, א"ל משה: אני נתעליתי יותר ממך,

מוכן להסתכן בעצמו לטובת בני ישראל. ויהי כי יראו המילדות את האלקים, ולא עשו כאשר דיבר אליהן מלך מצרים, ותחיין את הילדים, הקב"ה ראה שהיו מוכנות למות למען כלל ישראל, ויעש להם בתים, בתי כהונה ומלכות, משום כך הם נבחרו להנהיג ולשררה, כי אין אדם ראוי להיות מנהיג אלא א"כ הוא מוכן למסור את נפשו על העם.

אשר יצא לפניהם

הנה מה נעים פירוש ה'אלשיך הקדוש' על הפסוק 'כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו' (שמות ל"ב).

כשממנים מנהיג וראש על בני ישראל, אין ממנים אלא מי שיהיה מוכן למסור נפשו בשביל כלל ישראל, רק מי שיקיים בעצמו ונתנו איש כופר נפשו לה'.

וכן אמר הרה"ק ר' איציק'ל מווארקא זי"ע בפירוש הפסוק שלפנינו, שאמר משה רבינו לפני מותו כשביקש מקב"ה שימנה מנהיג על ישראל.

יפקוד ה' אלקי הרוחות איש על העדה אשר יצא לפניהם.

הקב"ה יפקוד איש על העדה, "אשר יצא לפניהם" וואס ער זאל אויסגיין פאר זיי.

כך צריך להיות תכונתו של מנהיג ישראל, ושל כל מורה דרך על ישראל, וכל פעם שממנים מנהיג או מחנך או מלמד תורה לעמו ישראל צריך שיהא בו תכונה ומידה זו, ורק טובת החניך יהיה לנגד עיניו, ולא יסתכל על עצמו ועל עלייתו הפרטית כלל, מחנך שמוכן למסור את עצמו למען התלמידים, וכך זוכים ללמד תורה ולהשפיע לכלל ישראל.

דוד מלך ישראל חי וקיים

בספר 'אהלי יעקב' להרה"ק ר' יעקב מהוסיאטין זי"ע הביא מה שסיפר פעם ביום ג' חשוון יומא דהילולא קדישא של זקינו הרה"ק מרוזין זי"ע, וזה לשונו:

אמר זקני פעם יש אנשים ששואלים במה אני 'גוטער יוד'? יודע אני את ערכי, רק האמת אני רוצה, ואין אני אומר להתפאר ח"ו, תאמינו לי שאני חלק הנפש של כלל

אתה הצלת את עצמך ולא היה בך כח להציל את דורך, אבל אני הצלתי את עצמי והצלתי את דורי, כשנתחייבו כלייה בעגל. וכן איתא במדרש שנח היה מתחילה 'איש צדיק' ונתהפך ל'איש האדמה', אבל משה רבינו היה מתחילה 'איש מצרי' ונתעלה ונעשה 'איש האלקים'. כלומר שלא היה נח מוכן למסור נפשו

כדי להציל את דורו, הוא היה אכן 'איש צדיק, אבל כיון שלא התפלל ולא מסר נפשו על בני דורו, נפל ממדרגת 'איש צדיק' ונעשה 'איש האדמה', היינו 'איש' שדואג רק לעצמו. ומשה רבינו הפגין את מסירות נפשו, במה שאמר שהוא מוכן למות עם שאר ישראל, ולכן עלה ונתעלה לאיש האלקים.

וזוהו שביקש משה שיעמיד ה' 'איש' על העדה, שכל אישיותו יהיה רק על העדה, ורק טובתם ידרוש תמיד, ולא יעשה שום חשבונות עצמיים לטובת עצמו, ולא יהיה איש האדמה, ולא איש מצרי, רק איש אלקים איש על העדה. ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון 'איש' אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו.

ג. איש אשר רוח בו

חזקת והיית לאיש

בנו של המשגיח ממיר, הגאון ר' ירוחם הלוי זצ"ל למד בישיבה, שלח לו אביו הגדול מכתב קצר שנשתמו, מכתב קצר, ועולם ומלואו כלול בו:

רצוני לברכך ברכת אב, ובמה יכול אב לברך את בנו? הנייר יכלה, והברכות לא יוכלו, אבל אברכך במה שברך דוד המלך את בנו שלמה, בשלוש מילים הכוללות הכל, "חזקת והיית לאיש".

נביט סביבנו, העולם מלא בני אדם, אבל אנשים בו כה מעט... יש מהם כזאבי טרף, יש מהם עזים ככלבים, מהם נפחדים כשפנים, ומהם צייתנים ככבשים, אך כמה מהם עונים להגדרת 'איש', אדם שקול שדרכו ברורה ומטרתו נהירה, ששכלו מנחה ושולט הוא על מידותיו.

יכולים לראות לפעמים עדר כבשים עוברים ממקום למקום כקבוצה בעקבות הרועה ההולך בראש העדר המורה את הדרך ילכו בה.

זהו טבעם של בעלי חיים – עדר כבשים - הם אינם פועלים מתוך הבנה, אלא כל אחד מהם צועד בעקבות רעהו, תכונה זו המוטבעת בבעלי החיים הינה אחת מנקודות ההבדל בין אדם לבהמה, ואדם אשר אינו עושה את מעשיו מתוך הבנה פנימית, אלא מתוך רצון לחקות אחרים אינו ראוי לתואר 'איש' אלא נחשב כבהמה.

בספר אור יחזקאל (מידות עמ' רפ"ח) כותב שכל אחד מאתנו חייב לבדוק את עצמו מפעם לפעם, ולברר מהו שורש מעשיו ומהי סיבת עשייתם, זאת כדי לקבוע אם מעשיו הטובים והרעים כאחד נובעים

מכח הכרה פנימית ואמיתית, או שמא הם נעשים בדרך של הרגל, ומתוך חיקוי פעולותיהם של אחרים, ובזה ייבחן אם הוא ראוי לשאת את נזר האדם על ראשו.

כרצון איש ואיש

במגילת אסתר נאמר (אסתר א' ה):

והשתיה כדת אין אונס כי כן יסד המלך על כל רב ביתו 'לעשות כרצון איש ואיש', ואמרו על כך בגמרא, אמר רבא לעשות כרצון מרדכי והמן, מרדכי דכתיב איש יהודי היה בשושן הבירה, המן דכתיב איש צר ואויב המן הרע הזה.

ושאל המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, וכי רק שני אנשים היו בשושן הבירה, מרדכי והמן? והלא בעיר רבתי עם היו אנשים למאות ואלפים?

והשיב, אמנם כן!

אך שניים היו בה אנשים, שדרכם סלולה ורצונם ברור להם, והם חותרים לקראתו בהתמדה, מרדכי לטובה ולעומתו המן לרעה, וכל השאר? עדר כבשים, בין היהודים ובין הגוים.

ניתי ספר מגילת אסתר וניחזי!

יהודים נהו בהמוניהם והשתתפו בסעודת אחשורוש, ולא שמעו אל מרדכי מקוצר דעת ומחוסר התבוננות.

יש גזירה מאת המלך, כולם באו לבית המדרש והתענו וזעקו אל ה' וחזרו בתשובה שלימה.

אבל מרדכי היה איש יהודי וכמו שדרשו חז"ל איש יחידי, יחיד בדעותיו ויחיד

במעשיו, ידע בברירות ובבהירות לאורך כל הדרך מהו רצונו יתברך ולאור זה הלך.

להבדיל אצל הגוים, כולם היו מוכנים ועתידים ליום הזה שיהרגו את בני ישראל, ונהפוך הוא ברגע אחד, ותיכף רבים מעמי הארץ מתייהדים, הרי זה עכשיו רצית להרוג את כל היהודים? אבל זהו כשאין מטרה ברורה בחיים כשאינו 'איש'.

אבל המן מיום עמדו על דעתו עד יום מותו חיכה לרגע שישלוט על היהודים ויעשה עמהם כטוב בעיניו.

זו היתה ברכת דוד המלך לבנו: וחזקת והיית לאיש.

אם המלך לא יהיה איתן בשכלו ובדעתו מה מוטל עליו לעשות, וירצה לעשות כרצון אנשי המדינה, יהיה כאחשורוש מלך הפכפך, היום יהרוג את אשתו בשביל אוהבו, ומחר יהרוג אוהבו בשביל אשתו, הרי כל יום ויום יהפוך חוקי המדינה, ויסתור בנין זקנים.

אי אפשר לנהוג ככה ממלכה! רק וחזקת והיית לאיש, איש שהציב לו מטרה ויגיע אליה בלי היסוס.

והאב האוהב, דוד המלך, לא דרש דרישה ריקנית, אלא גילה גם את הדרך המביאה לשלמות האישית: ושמרת את משמרת ה' אלקיך, ללכת בדרכיו, לשמור חוקותיו מצוותיו ומשפטי ועדותיו ככתוב בתורת משה, למען תשכיל את כל אשר תעשה!

זהו תכונה שדרושה למנהיג שיהיה 'איש', וזהו שאמר השי"ת למשה: קח לך את יהושע בן נון 'איש' אשר רוח בו, והוא ינהיג את ישראל ברמה, ויוליכם קוממיות לארץ ישראל.